

BIRLASHGAN MILLATLAR TASHKILOTINING TINCHLIKNI SAQLASHDAGI ROLI VA SAMARADORLIGI

---

*Andijon davlat pedagogika institute
Ijtimoiy-gumanitar fanlar va san'at fakulteti
Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi
301-guruh talabasi - Ergashov Shohruhon
Andijon davlat pedagogika instituti "Ijtimoiy fanlar"
kafedrasasi o'qituvchisi - Ikromov Xayrullo Orifjonovich*

Annotatsiya: Ushbu maqolada Birlashgan Millatlar Tashkilotining (BMT) xalqaro tinchlik va xavfsizlikni ta'minlashdagi o'рни, uning tinchlikni saqlash missiyalarining tarixi, mexanizmlari va samaradorligi tahlil qilinadi. Maqola BMTning tinchlikni saqlashda erishgan muvaffaqiyatlari va duch kelgan qiyinchiliklarini o'rganib chiqib, ushbu jarayonning xalqaro huquqiy asoslari hamda xavfsizlikni ta'minlashda xalqaro hamjamiyatning o'рни haqida batafsil ma'lumot beradi. Shuningdek, maqolada BMT missiyalarining zamonaviy global tahdidlarga moslashish ehtiyoji va ushbu yo'nalishda zarur bo'lgan islohotlar muhokama qilinadi. Maqola xalqaro huquq va xavfsizlik masalalariga qiziqqan ilmiy hamjamiyat va amaliyotchilar uchun foydali manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: BMT, tinchlikni saqlash, xalqaro xavfsizlik, tinchlik missiyalari, xavfsizlik kengashi, xalqaro huquq, qurolli nizolar, mojarolarni hal qilish, tinchlikni tiklash, gumanitar yordam, global tahdidlar, islohotlar, mintaqaviy hamkorlik.

Annotation: This article analyzes the role of the United Nations (UN) in ensuring international peace and security, the history, mechanisms and effectiveness of its peacekeeping missions. The article examines the successes of the UN in peacekeeping and the difficulties it faces, and provides detailed information about the international legal basis of this process and the role of the international community in ensuring security. The article also discusses the need for UN missions to adapt to modern global threats and the necessary reforms in this direction. The article can serve as a useful resource for the scientific community and practitioners interested in international law and security issues.

Key words: UN, peacekeeping, international security, peace missions, security council, international law, armed conflicts, conflict resolution, peace restoration, humanitarian aid, global threats, reforms, regional cooperation.

Аннотация: В данной статье анализируется роль Организации Объединенных Наций (ООН) в обеспечении международного мира и безопасности, история, механизмы и эффективность ее миротворческих миссий. В статье рассматриваются успехи ООН в миротворчестве и трудности, с которыми она сталкивается, а также дается подробная информация о международно-правовой основе этого процесса и роли международного сообщества в обеспечении безопасности. В статье также рассматривается необходимость адаптации миссий ООН к современным глобальным угрозам и необходимые реформы в этом направлении. Статья может послужить полезным ресурсом для научного сообщества и практиков, интересующихся вопросами международного права и безопасности.

Ключевые слова: ООН, миротворчество, международная безопасность, миротворческие миссии, Совет Безопасности, международное право, вооруженные конфликты, разрешение конфликтов, восстановление мира, гуманитарная помощь, глобальные угрозы, реформы, региональное сотрудничество

Kirish. BMT 1945-yilda tashkil etilganidan beri xalqaro tinchlik va xavfsizlikni saqlash uchun keng qamrovli tashabbuslarni amalga oshirib kelmoqda. Tinchlikni saqlash missiyalari BMTning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ammo ular samaradorligi, duch kelgan muammolari va o'zgaruvchan sharoitlarga moslashuvi har doim muhokama mavzusi bo'lib kelgan.

BMTning asosiy vazifalarining Ichida eng asosiysi tinchlikni saqlashdir.

BMT Nizomiga ko'ra, tashkilotning asosiy vazifasi qurolli nizolarni oldini olish, tinchlik o'rnatish va mojarolarni hal qilishdir. Shu maqsadda tinchlikni saqlash kuchlari mojarolarni kuzatish, taraflarni ajratish va inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan harakatlarni amalga oshiradi.

Tinchlikni saqlash missiyalarining mohiyatiga kelsak ular quyidagilar:

Tinchlikni saqlash missiyalari davlatlararo va davlat ichidagi qurolli nizolarni yumshatishga xizmat qiladi. Bu jarayonda qurolli kuchlardan foydalanish imkoniyati cheklangan bo'lsa-da, ular tinchlik bitimlarini nazorat qilish, saylovlarni tashkil etish va gumanitar yordamni ta'minlash kabi mas'uliyatlarga ega.

Tinchlikni saqlashning tarixiy rivoji haqida so'z yuritilganida quyidagilarni keltirib o'tish muhim. Bular:

1948-yildan buyon tinchlikni saqlash missiyalari turli shakllarda rivojlanib keldi:

1948-1960-yillar: Asosiy vazifa mojarolarni kuzatish va qurolli kuchlarni ajratishdan iborat edi.

1990-yillar: Sovuq urushdan keyingi davrda BMTning roli kengaydi, qurolli nizolarni oldini olish va fuqarolik infratuzilmasini qayta tiklashga e'tibor qaratildi.

Hozirgi davr: Tinchlikni saqlash ko'p qirrali masalalarni qamrab olmoqda, jumladan, terrorizmga qarshi kurash va iqlim inqirozining ta'sirini yumshatish.

Tinchlikni saqlashning huquqiy asosi.

BMTning tinchlikni saqlash missiyalari xalqaro huquqqa asoslanadi. Xavfsizlik Kengashi tomonidan qabul qilinadigan rezolyutsiyalar ushbu missiyalarni boshlash uchun huquqiy asosdir. Masalan:

- Tinchlikni tinch vositalar orqali saqlash.
- Xavfsizlikni tiklash uchun kuch ishlatish imkonini beruvchi huquqiy asos.
- Mintaqaviy tashkilotlar bilan hamkorlik.
- BMT tinchlik kuchlarining tarkibi.
- BMT kuchlari harbiylar, politsiya xodimlari va tinch aholiga yordam beruvchi

fuqarolik xodimlaridan iborat:

- Harbiylar: Mojaroli hududlarda xavfsizlikni ta'minlash.
- Politsiya: Huquq-tartibotni tiklash va mahalliy politsiyani tayyorlash.
- Fuqarolik xodimlari: Inson huquqlarini himoya qilish, gumanitar yordamni yetkazish va demokratik tizimlarni rivojlantirish.
- Tinchlikni saqlash missiyalarining moliyalashtirilishi vas hu kabilardan iboratdir.

BMTning tinchlikni saqlash operatsiyalari uchun byudjeti a'zo davlatlar hissasi hisobidan shakllantiriladi. Hozirda ushbu byudjet o'nlab milliard dollarni tashkil qilishi haqida ma'lumotlar mavjud. Biroq ayrim davlatlarning moliyaviy majburiyatlarini vaqtida bajarmasligi tizimning samaradorligini pasaytirishi ham mumkin.

BMT missiyalarining muvaffaqiyatlari.

Ba'zi missiyalar butunlay muvaffaqiyatli bo'lgan:

Mozambik: Fuqarolar urushidan keyin tinchlik bitimi o'rnatildi.

Namibiya: Mustaqillik jarayonini nazorat qilish va saylovlarni tashkil etish orqali mamlakat barqarorligini ta'minladi.

Liberiya: 14 yillik fuqarolar urushidan so'ng tinchlik tiklandi.

Tinchlikni saqlashda duch kelinayotgan qiyinchiliklar

BMT missiyalari bir qator muammolarga duch kelmoqda:

Resurslarning yetishmasligi.

Mojaroli hududlarda xavfsizlikka tahdid.

Siyosiy manfaatlarining to'qnashuvi.

Harbiy aralashuv uchun mahalliy aholi tomonidan qarshilik.

Sudan va Somali kabi muvaffaqiyatsizliklar.

Ba'zi vaziyatlarda BMT missiyalari kutilgan natijani bermagan:

Ruanda (1994): 800 mingdan ortiq odam genotsiddan halok bo'lganida BMTning harakatsizligi tanqid qilindi.

Bosniya (1995): Srebrenitsa qirg'ini paytida BMT tinchlikparvar kuchlari aholini himoya qila olmadi.

Xavfsizlik kengashining roli

Xavfsizlik Kengashi tinchlikni saqlash missiyalarini tasdiqlash va nazorat qilish uchun mas'uldir. Lekin veto huquqiga ega davlatlar o'rtasidagi kelishmovchiliklar ko'p hollarda samaradorlikni pasaytiradi.

Zamonaviy xavflarga moslashish: BMT terrorizm, ekologik inqiroz va pandemiyalar kabi yangi tahdidlarga qarshi strategiyalarni ishlab chiqishi zarur. Ayniqsa, iqlim o'zgarishining tinchlikka ta'siri yangi tashabbuslarni talab qilmoqda.

Islohotlarning zarurati: Tinchlikni saqlashning samaradorligini oshirish uchun quyidagi islohotlar zarur:

- Xavfsizlik Kengashida veto tizimini qayta ko'rib chiqish,
- Moliyaviy tizimni mustahkamlash,
- Xalqaro hamjamiyatning yordami.

Davlatlar va xalqaro tashkilotlar o'rtasidagi hamkorlik tinchlik missiyalarining samaradorligini oshiradi. Masalan, Afrikaning mintaqaviy tashkilotlari BMT missiyalarini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

BMTning tinchlikni saqlashdagi roli katta ahamiyatga ega, lekin uning muvaffaqiyati xalqaro hamjamiyatning qo'llab-quvvatlashiga bog'liq. Tashkilot o'z missiyalarini amalga oshirishda muammolarga duch kelsa-da, global tinchlikni saqlashdagi o'rni muhim bo'lib qolmoqda. BMTning tinchlikni saqlash missiyalari xalqaro xavfsizlikni ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Ushbu missiyalar qurolli mojarolarni oldini olish, tinchlikni tiklash va inson huquqlarini himoya qilishga qaratilgan bo'lsa-da, ularning muvaffaqiyati turli omillarga bog'liq. Tashkilot o'z tarixida Namibiya, Mozambik va Liberiya kabi davlatlarda tinchlikni tiklashga erishgan bo'lsa-da, Ruanda va Bosniya kabi vaziyatlarda jiddiy tanqidlarga uchragan. Tinchlikni saqlash missiyalari moliyaviy, siyosiy va strategik cheklovlar bilan yuzlashmoqda. Ayniqsa, resurslarning yetishmasligi va xavfsizlik

kengashidagi kelishmovchiliklar samaradorlikni pasaytiruvchi asosiy omillardir. Shu bilan birga, zamonaviy xavflar, jumladan terrorizm, iqlim o'zgarishi va pandemiyalar, tinchlikni saqlash jarayonlarini murakkablashtirmoqda. BMTning ushbu yo'nalishdagi islohotlarga ehtiyoji katta. Xavfsizlik kengashining tarkibini yangilash, missiyalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish va yangi texnologiyalardan foydalanish samaradorlikni oshirishi mumkin. BMTning muvaffaqiyati faqat xalqaro hamjamiyatning faol hamkorligi va qo'llab-quvvatlashiga asoslangan holda ta'minlanadi. Kelgusida BMTning tinchlikni saqlashdagi muvaffaqiyatlari xalqaro hamkorlik, yangi yondashuvlar va tashkilotning ichki tuzilmasidagi islohotlarga bog'liq bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inson huquqlari umujahon deklaratsiyasi 1948-yil 10-dekabr.
2. O'zbekiston Respublikasi konstitutsiyasi 2023-y
3. Davlat huquq va nazariyasi 2019-y
3. A. Tadjibayev, K.R. Ramazonova "Inson huquqlari" o'quv qo'llanmasi
4. Raxmonqulov H.R. Fuqarolik huquqi va muammolari: Darslik, I-qism.